

5.6.2018

HALLINTOVALIOKUNTA

Viite: HE 21/2018 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISTEN
MAAHANTULON JA OLESKELUN EDELLYTYKSISTÄ TUTKIJAINA, OPISKELIJAINA,
TYÖHARJOITTELIJAINA JA VAPAAEHTOISTYÖNTEKIJÖINÄ JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Finnish Academic Mobility Support-verkostolta (FAMO) lausuntoa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkijoina, opiskelijoina, työharjoittelijoina ja vapaaehtoistyöntekijöinä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. FAMO kiittää mahdollisuudesta ja lausuu asiasta seuraavaa:

Yleisesti ottaen lakiehdotuksen tuomat muutokset ovat positiivisia ja täytäntöönpanoon on tuotu paljon parannuksia. Tutkijoiden kannalta erityisen tärkeitä ja hyviä asioita ovat mm. tutkijoiden ja väitöskirjatutkijoiden kohtelu samanarvoisina lupatyypin osalta, oleskeluluvan myöntäminen jatkuvana (A) ja pidempänä (2 vuotta), perheen oleskeluluvan ehdot sekä työnhakua ja yrittäjyyttä varten myönnettävän jatko-oleskeluluvan laajentaminen koskemaan tutkijoita.

Työnantajan velvoitteiden näkökulmasta on myös hyvä, että Migri myöntää todistuksen tutkijoille, joilla on lupa liikkua Suomeen. Näin työnantaja voi sen perusteella varmistua henkilön oikeudesta oleskella ja työskennellä Suomessa.

Edellä mainitun lisäksi FAMO kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin lakiluonnoksissa esitettyihin seikkoihin:

Lakiesitys kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkijoina, opiskelijoina, työharjoittelijoina ja vapaaehtoistyöntekijöinä

8 § Oleskeluluvan myöntäminen työharjoittelua varten

9 § Oleskeluluvan myöntäminen vapaaehtoistoimintaa varten

Työharjoittelijalla tarkoitetaan lakiehdotuksessa kolmannen maan kansalaista, jolla on korkeakoulututkinto tai joka osallistuu kolmannessa maassa korkeakoulututkintoon johtavaan opinto-ohjelmaan ja jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa työsuhteiseen harjoitteluohjelmaan, jonka tavoitteena on saada tietoa ja kokemusta ammatillisessa toimintaympäristössä.

Työharjoittelijoiden osalta esitys ei tuo selkeästi esille sitä, rinnastetaanko palkaton työharjoittelu esityksessä käsiteltyyn vapaaehtoistoimintaan. Yliopistoissa palkattomassa työharjoittelussa työskentely on yleistä ja lakiehdotus jättää avoimeksi heitä koskevan oleskelulupatyypin.

Uran alkuvaiheessa olevien tutkijoiden osalta on tyypillistä, että he voivat hakea kotimaastaan kansallisia tai oppilaitoksen omia stipendejä, jotka ovat tarkoitettu nimenomaan ulkomaiseen harjoitteluun. Joidenkin tutkimusorganisaatioiden kannalta tämä harjoittelijoiden ryhmä edustaa potentiaalisia työntekijöitä heidän valmistumisen jälkeen tutkijanurapolun alkupäähän rekrytoitaessa. Julkisten tai yksityisten tutkimuslaitosten asema ei mahdollista nykyllaissa kuvatussa tilanteessa harjoittelijan vastaanottamista. FAMO näkee tärkeänä, että uuteen kansalliseen lakiin huomioitaisiin myös mahdollisuus vastaanottaa ulkomaisia harjoittelijoita, kun heillä on rahoitus ulkomaisesta yliopistosta tai kotimaan kansallinen rahoitus stipendin muodossa, mikäli direktiivin pakottavat säädökset eivät estä tätä.

Lisäksi huomioitavaa on, että tutkimusapulaisen/tutkimusassistentin tehtävissä työskentelevät eivät kuulu nykyisen esityksen piiriin. Tällaisissa tapauksissa henkilö vielä suorittaa omassa kotiyliopistoissaan maisteritason opintoja, eivät saa suomalaisessa yliopistossa opiskelijan statusta, eivätkä liiku minkään ohjelman sisällä vaan tulevat tekemään lyhyen työrupeaman (palkkaa siis maksetaan ja työsopimus tehdään) suomalaiseen yliopistoon. Tällaiset tehtävät ovat pääsääntöisesti jonkin tutkimushankkeen avustavia tehtäviä. Usein tämä työ liittyy henkilön omaan opiskeluaan tai hänen lopputyöhönsä, mutta ei ole suoraan opintoihin kuuluvaa työharjoittelua.

Toivomme, että palkattomien työharjoittelijoiden ja edellä mainittujen erityisryhmien oleskelulupaprosessi on tulevaisuudessa sujuva ja heidän asemansa on selkeä.

20 § Velvollisuus ilmoittaa liikkumisesta Suomeen

21 § Ilmoituksen sisältö

22 § Liikkumisen vastustaminen

Euroopan unionin sisäistä liikkuvuutta koskevat ehdotetut säädökset ovat linjakkaat ja tuovat parannusta nykytilanteeseen. Säädökset edistävät korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä ja selkiyttävät tutkijoiden ja opiskelijoiden liikkuvuuden reunaehdot Euroopan unionin sisällä. FAMO toivoo, että ilmoituksen tekeminen on helppoa ja siinä kysyttävät tiedot ovat helposti kerättävissä ja todennettavissa.

Käsittääksemme Maahanmuuttovirasto tarkistaa 20 §:ssä tarkoitetun henkilön itsensä toimittaman ilmoituksen liikkumisesta EU-alueella sekä henkilön toimittaman todisteen toisen EU-jäsenvaltion myöntämästä luvasta. Tämä on hyvä, sillä yksittäisellä korkeakoululla on harvoin mahdollisuuksia perehtyä muiden EU-maiden myöntämien lupien oikeaksi todistamiseen.

Lakiesitys jättää avoimeksi kysymyksen siitä, miten 21 § pyydettävät tiedot käytännössä annetaan. FAMO esittää, että tutkija tai opiskelija ilmoittaa itse edellytetyt tiedot esimerkiksi Enter Finland -palvelussa. Samoin kuin tutkijan/opiskelijan perheenjäsen.

Lisäksi avoimeksi jää, miten todennetaan, että henkilön oleskelun enimmäiskesto on täyttnyt (17 §).

21 § 4 Ilmoituksen sisältö

Lakiesityksestä verrataan ulkomaalaisen tutkijan tilannetta Suomen kansalaiseen sairaskuutukseen liittyen. FAMO ehdottaa, että asiakohtaa täsmennetään seuraavilta osin: Suomen kansalaisuusmääritelmän sijaan käytetään termistöä, joka sitoo vakuutusturvan ennemmin pysyvään oleskeluun kuin kansalaisuuteen. Lisäksi tulisi huomioida työsuhteeseen tulevan tutkijan tai apurahatutkijan tapaukset, joissa henkilö pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin (Kela/Mela). FAMO toivoo, että näissä tapauksissa ei edellytetä todistetta yksityisestä sairaskuutuksesta. Lakiesityksestä ei käy ilmi, miten varmistetaan, onko yksityisen sairaskuutuksen myöntävä vakuutuslaitos luotettava ja vakavarainen organisaatio. Tässäkin tapauksessa olisi hyvä, jos hyödynnettäisiin olemassa olevia järjestelmiä, kuten Enter Finland.

1.3 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 3 a § Suomeen muuttaminen

FAMO toivoo, että laissa huomioidaan Suomessa tutkinnon suorittaneet jatko-opiskelijat ja tutkijat. Toivomme, että heidän asemansa on verrannollinen laissa tarkoitettuihin tutkijoihin, vaikka heidän oleskelulupansa olisi joku muu.

FAMO kiittää mahdollisuudesta jättää päivitetty kirjallinen lausunto ja saapua hallintovaliokunnan kuultavaksi.

Tanja Malo

Henkilöstöasiantuntija

Helsingin yliopisto

Kirsi Korhonen

Henkilöstöasiantuntija

Helsingin yliopisto

Finnish Academic Mobility Support-verkoston jäsenyliopistot:

Aalto-yliopisto

Hanken

Helsingin Yliopisto

Itä-Suomen yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Lapin yliopisto

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Oulun yliopisto

Sibelius-Akatemia

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen yliopisto

Turun yliopisto

Vaasan yliopisto

VTT

Åbo Akademi